doi: https://doi.org/10.33763/finukr2025.03.045

УДК 336.717

Ю. Ю. Вергелюк
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансових ринків та технологій Державного податкового університету, Ірпінь, Україна,
strchk81@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-1773-6631

М. О. Ганцяк
доктор філософії з економіки, в.о. начальника відділу фінансової політики Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки, Київ, Україна,
m.hantsyak@ukr.net
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-6136-3193

Д. О. Фомов
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти Державного науково-дослідного інституту інформатизації їта моделювання економіки, Київ, Україна,
dmytro.fomov@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0005-3241-2450

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ: ГЛОБАЛЬНІ ОРІЄНТИРИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Анотація. *Вступ.* Цифрова трансформація банківської системи є однією з ключових складових економічних змін у контексті глобалізації та розвитку новітніх технологій. Зміни в міжнародній фінансовій сфері визначають нові орієнтири для розвитку банківських установ, надаючи їм можливості для оптимізації процесів, зниження витрат і підвищення ефективності обслуговування клієнтів. У цьому контексті важлива адаптація світових тенденцій цифрової трансформації до реалій української банківської системи, що потребує врахування специфіки національної економіки, правового поля та інфраструктури.
Проблематика. Адаптація світового досвіду цифровізації банківської системи України вимагає гнучкого й одночасно уніфікованого підходу з можливістю мінімізувати ризики та максимізувати позитивні макроекономічні ефекти. Це потребує глибоких наукових досліджень різних аспектів цифрової трансформації банківської діяльності.
Мета – визначення глобальних орієнтирів цифрової трансформації банківської системи України з акцентуванням уваги на основних проблемах та тенденціях.
Методи. Використано методи систематизації, аналогії, індукції, дедукції, аналізу, синтезу.
Результати. Банківська система України активно трансформується з урахуванням загальних цифрових тенденцій у світі. Цей процес триває, створюючи нові виклики для адаптації інфраструктурних елементів, таких як законодавча база і передумови для використання окремих цифрових технологій та інструментів.
Висновки. Цифровізація банківського сектору змінює концепцію банківських сервісів, зумовлюючи активне впровадження нових технологій. Кризи спонукали банки адаптуватися, що пришвидшило цифрову трансформацію. Вона змінює принципи обслуговування клієнтів завдяки інтеграції нових технологій відповідно до демографічних змін і регуляторних вимог. Цифровізація також породжує нові виклики, пов'язані, зокрема з підвищеними ризиками й необхідністю правового регулювання, що реалізується в ЄС (акти DORA, MiCAR та AI Act). Процес цифровізації знижує системні ризики, а впровадження мобільного та онлайн-банкінгу є нерівномірним у країнах. В Україні цифрова трансформація активно розвивається,

© Вергелюк Ю. Ю., Ганцяк М. О., Фомов Д. О., 2025

попри економічні труднощі і війну, у т. ч. завдяки необанкам і онлайн-платформам: фінтех-розвиток гармонізується зі світовими тенденціями, готуються зміни в законодавстві щодо цифрових активів і кроскордонних платежів. Упровадження е-гривні відкриє нові можливості для фінансової системи.

Ключові слова: цифровізація, цифрова трансформація, банківська система, банківська діяльність, е-гривня, фінтех, цифрові валюти, банківські інновації.

Рис. 1. **Табл.** 2. **Літ.** 16.

Yuliia Verheliuk
Ph. D. (Economics), Associate Professor, State Tax University, Irpin, Ukraine, strchk81@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-1773-6631

Mykhailo Hantsiak
Ph. D. (Economics), State Research Institute for Informatization and Economic Modeling, Kyiv, Ukraine, m.hantsyak@ukr.net
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-6136-3193

Dmytro Fomov
State Research Institute for Informatization and Economic Modeling, Kyiv, Ukraine, dmytro.fomov@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0005-3241-2450

DIGITAL TRANSFORMATION OF THE BANKING SYSTEM: GLOBAL GUIDELINES FOR UKRAINE

Abstract. *Introduction.* Digital transformation of the banking system is one of the key components of modern economic changes in the context of globalization and the development of new technologies. The ongoing changes in the international financial sphere are shaping new directions for the development of banking institutions, offering opportunities to optimize processes, reduce costs, and improve customer service efficiency. In this context, the adaptation of global digital transformation trends to the realities of the Ukrainian banking system becomes essential, requiring consideration of the specific characteristics of the national economy, legal framework, and infrastructure.
Problem Statement. The adaptation of global experience in the digitalization of Ukraine's banking system requires a flexible yet unified approach that enables the minimization of risks and the maximization of positive macroeconomic effects. This calls for in-depth academic research into various aspects of the digital transformation of banking operations.
The *purpose* is to identify global benchmarks for the digital transformation of Ukraine's banking system, with a focus on key challenges and trends.
Methods. The study employs methods of systematization, analogy, induction, deduction, analysis, and synthesis.
Results. Ukraine's banking system is actively undergoing transformation in line with global digital trends. This process continues, creating new challenges for adapting infrastructure elements, such as the legislative framework and the prerequisites for using individual digital technologies and tools.
Conclusions. The digitization of the banking sector is changing the concept of banking services, actively implementing new technologies. Crises have prompted banks to adapt, accelerating digital transformation. It is altering customer service principles through the integration of digital technologies in line with demographic changes and regulatory requirements. Digitization also creates new challenges, in particular, related to increased risks and the need for legal regulation, which is actively developing in the EU through acts such as DORA, MiCAR, and the AI Act. The digitalization process reduces systemic risks, and the implementation of mobile and online banking shows disparities across countries. In Ukraine, digital transformation is actively developing despite economic difficulties and war, particularly due to neobanks and online platforms: there is a fintech development with global trends, changes in legislation regarding digital assets, and cross-border payments are underway. The introduction of the e-hryvnia opens new opportunities for the financial system.

Keywords: digitization, digital transformation, banking system, banking activities, e-hryvnia, fintech, digital currencies, banking innovations.
JEL classification: D14, E21, E58, L86, O10.

Вступ. В усіх країнах світу, незалежно від рівня їхнього розвитку, відбувається інтенсивна цифровізація ринку банківських послуг. Це зумовлено проникненням технологій у суспільне життя та його трансформацією загалом. Тобто цифрові технології є вже не перевагою в будь-якій сфері, а стали її невід'ємною частиною. Банківський сектор характеризувався швидким прийняттям сучасних фінансових технологій. Їх інтеграція в банківську діяльність – це не лише онлайн-обслуговування та віддалені сервіси, а й перетворення моделі сучасного банкінгу, що диктує сьогодення. Часто цифрову трансформацію банківської діяльності розглядають із позиції споживачів їхніх послуг, зосереджуючи увагу на оцінці переваг, які надає використання новітніх технологій. Проте банківська діяльність змінюється настільки, що відбувається кардинальна переорієнтація пропозиції на ринку відповідних послуг. Це зумовлює необхідність вивчення зміни його кон'юнктури під впливом цифрової трансформації та загальносвітових трендів. Для України вказаний напрям є важливим з огляду як на необхідність адаптації банківських сервісів до варіативних потреб ринку, так і на процеси цифровізації, що тривають. Зазначене свідчить про актуальність обраного напряму досліджень. Тому банки для збереження та примноження клієнтської бази повинні використовувати цифрові технології й розширювати форми надання традиційних послуг. Ці процеси повинні відбуватися синхронно зі світовими ринками, адже від їх гармонізації залежать можливості здобуття переваг для України.

Аналіз досліджень і постановка проблеми. Питання цифровізації банківських систем України та різні аспекти її реалізації останнім часом перебувають у полі зору як науковців, так і практиків. Проте складність, багатоаспектність і варіативність процесів цифровізації банківської діяльності, а також їх поглиблення зумовлюють необхідність продовження таких досліджень. У працях вітчизняних і зарубіжних учених висвітлювались питання, що стосуються можливостей цифровізації діяльності банків, проблем і ризиків, що супроводжують цей процес. Приділяється увага аспектам впливу цифровізації банківської сфери на фінансову стабільність і окремі макроекономічні показники.

Нормативно-правове середовище утворює інституційне підґрунтя для цифрової трансформації банківської системи. Обіг віртуальних грошей та цифрових активів перебуває в межах регламентації обігу віртуальних активів, про що йдеться в праці Є. В. Котуха, М. В. Рябокінь, Д. С. Ніколаєвського, Ю. О. Єфіменко, котрі описують еволюцію законодавства України, що стосується токенізації віртуальних активів [1]. Базу для розроблення законів об'єднує спільна риса – імплементація чинних в ЄС стандартів. Без їх належної адаптації токенізація віртуальних активів в Україні неможлива. Те саме актуально й для вітчизняного фінтех-ринку.

Диджиталізація банківських систем Європейського Союзу не оминула загальних світових трендів. Практики звертають увагу на процес пристосування чинних норм та стандартів до цифровізації банківської системи. У цьому плані генеральний директор European Merchant Bank (EMBank) С. Демірай описує основні віхи процесів цифровізації банківської системи, зауважуючи, що кризові періоди стимулювали прискорення диджиталізації банківських сервісів [2]. Підкреслюється, що майбутнє банківської справи – суто цифрове. Сьогодні це не стратегічне рішення, а перманентний трансформаційний процес.

Дію механізмів прискорення цифровізації банківських сервісів у Європі розкрито в статті Н. Модена та П. Нойфельда, де акцент робиться на зміні очікувань клієнтів, а отже, трансформації структури попиту [3]. Це фундаментальний крок до підвищення прибутковості й доходів у банківському секторі.

Передовими з позиції інтеграції фінтеху в банківську сфери вважають ринки США, Європи, Китаю та Південної Кореї. Лі Сон Хун і Лі Дон У розглядають еволюцію фінтеху як результат конвергенції фінансової сфери й інформаційно-комунікаційних технологій, з акцентом на мобільних платежах, аналітиці даних та цифрових платформах [4]. Для дослідження цифрової трансформації банківської системи України корисними є аналітичні рамки впливу мобільних технологій, big data і регуляторних бар'єрів, а також приклади інтеграції банків з фінтех-платформами.

Ю. В. Бугель та Б. М. Очеретко комплексно досліджують сучасні тенденції банківських систем, зосереджуючись на вітчизняному ринку. Показниками, які обрали науковці для опису глибини інновацій та їхнього впливу на фінансові послуги, є рівень доступу до банківської сфери серед різних верств населення, кількість користувачів цифрових банківських послуг в Україні та світі. Пояснюється, як такі показники визначали диспропорційність окремих видів фінансових інновацій у національному банківському секторі [5].

Мета статті полягає у визначенні глобальних орієнтирів цифрової трансформації банківської системи України з акцентуванням уваги на основних проблемах і тенденціях.

У ході проведення дослідження використовувались загальнонаукові та спеціальні **методи**: систематизація, аналогія, індукція, дедукція, аналіз, синтез.

Результати дослідження. У сучасних реаліях фінансові технології (Fintech) помітно впливають на трансформацію економічних систем, відкриваючи нові можливості для їхнього розвитку та адаптації. В умовах динамічного середовища, особливо з огляду на виклики, з якими стикається Україна, впровадження інновацій у сфері фінансів набуває особливої ваги. Фінтех не лише розширює доступ до фінансових інструментів, а й активізує підприємницьку діяльність, оптимізує бізнес-процеси та сприяє залученню інвестицій [6]. Раніше конкурентні переваги банку визначались через розгалужену мережу філій, але сьогодні цифровізація суспільства зменшує вагу цього чин-

ника. Банки повинні адаптувати власні послуги під запити клієнтів, що динамічно трансформуються в сучасному світі. Економічна природа банківських послуг залишається незмінною, проте їхня форма набуває нових вимірів.

Історія цифровізації банківської діяльності розпочалася наприкінці 1990-х років. Відтоді банки та їх клієнти адаптувались до використання цифрових практик. Сьогодні онлайн- та мобільний банкінг, використання голосових помічників і чат-ботів – звичайна практика. У табл. 1 позначено основні етапи цифровізації банківської діяльності.

Таблиця 1. **Етапи цифровізації банківської діяльності**

№	Період	Характеристика
1	Кінець 1990-х років – 2008 р.	Поширення доступу до інтернету. Поява перших користувачів цифрових технологій, зокрема через виникнення електронної комерції на таких платформах, як Amazon та eBay, і необхідність здійснювати платежі дистанційно
2	2008–2015 рр.	Колосальний вплив на цифровізацію мали поява смартфонів, розвиток соціальних мереж і криза 2008 р. Під дією обмежень, викликаних необхідністю пом'якшити наслідки кредитного буму, банки продовжували використовувати інновації мобільних і хмарних обчислень. Виникає Fintech
3	2015–2022 рр.	Активний розвиток Fintech зумовив посилення конкуренції між банками та появу нових можливостей. Пандемія COVID-19 викликала попит на онлайн-сервіси банків і необхідність поглиблення цифровізації банківських сервісів
4	2022 – донині	Удосконалення цифрових банківських сервісів, інтеграція штучного інтелекту та біометрії

Складено за: [2].

Таким чином, процес цифровізації банківської діяльності триває. Щоденні банківські операції проводяться з використанням серверних систем, які забезпечують їх реалізацію. Відкриття додатка та здійснення операції заміняють фізичне звернення до відділення банку. Проте доволі індивідуальним у розрізі банків є використання конкретного ІТ-обладнання. Часто це конфіденційна інформація, яка не підлягає розголошенню з позиції безпеки. Водночас залишається частина клієнтів банківських установ, для котрих користування банківськими послугами можливе лише в традиційні формі. З одного боку, це створює передумови для використання застарілих систем та інфраструктури обслуговування, а з другого – їх застосування відповідає задоволенню потреб ринку, де досі зберігається відповідний попит. Але збереження традиційного банкінгу й сповільнення модернізації банківської діяльності призводять до втрати окремими банками конкурентоспроможності. Цьому сприяють кілька чинників [2]:

– демографічний фактор закономірно перетворює молодь, народжену під час розгортання цифровізації суспільства, на активних користувачів банківських послуг, для яких очевидною є перевага цифрового обслуговування;

– динамічна зміна й удосконалення технологій ускладнюють їх швидку інтеграцію, діяльність вимагає поступових і послідовних кроків;
– дедалі більша акцентація регулюючих заходів націлена на цифровізацію роботи банків.

У світі поступово формується глобальний регульований цифровий простір, що забезпечує безпеку та конфіденційність. Банківська діяльність потребує дедалі чіткіших правил цифрової трансформації, що охоплює як традиційні послуги, так і нові технології – від штучного інтелекту до криптоактивів. З огляду на ці потреби в Європейському Союзі вже прийнято кілька ключових нормативних документів, спрямованих на посилення контролю та стабільності у фінансовому секторі, де активно впроваджуються цифрові технології. Йдеться про Digital Operational Resilience Act (DORA), Markets in Crypto-Assets Regulation (MiCAR) та Artificial Intelligence Act (AI Act) (табл. 2). DORA запроваджує стандарти цифрової операційної стійкості для всіх учасників фінансового ринку, зокрема банків, зосереджуючись на управлінні IT-ризиками та реагуванні на кіберзагрози. MiCAR створює регуляторне поле для криптоактивів, важливе для банків, які працюють із цифровими фінансовими інструментами. AI Act визначає рамки етичного та безпечного використання штучного інтелекту (ШІ), що дедалі активніше застосовується у банківському кредитуванні, скорингу й боротьбі з шахрайством. Така регуляторна база закладає фундамент для сталого цифрового розвитку з урахуванням інтересів як фінансових установ, так і споживачів.

Науковці та практики констатують, що цифровізація банківської діяльності не просто змінює її архітектуру, а сприяє концептуальній трансформації. Такі процеси перетворюють ландшафт банківської сфери, сприяючи покращанню обслуговування та задоволення попиту клієнтів.

Вирішальну роль у цьому відіграють роботизована автоматизація процесів (Robotic Process Automation, RPA), ШІ, машинне навчання та хмарні технології [10]. RPA має суттєве значення в цифровій трансформації банківської діяльності, адже дає змогу оптимізувати банківські операції, мінімізувати операційні витрати та підвищити рівень обслуговування. Водночас RPA працює в межах дозволених регуляторних вимог, автоматично адаптуючи операції до них. ШІ також впливає на цифровізацію: завдяки йому істотно полегшилося застосування індивідуального підходу до клієнтів і покращилася оцінка банківських ризиків. Хмарні технології – основа для функціонування цифрових гаманців, мобільних додатків тощо. Науковці справедливо підкреслюють, що фінтех є продуктом глибокої інтеграції традиційних фінансів і технологічних інновацій [4].

Банки як один із головних елементів фінансової індустрії є сферою, що стикнулася з можливостями та проблемами пов'язаними з інтеграцією цифрових технологій. У цьому плані важливим є вивчення впливу цифрової трансформації банків на їхні ризики. Причому це питання є актуальнішим у макроекономічному контексті, адже підвищені ризики банківської галузі

Таблиця 2. **Огляд ключових нормативних актів ЄС у сфері цифрових технологій**

Характеристики	DORA	MiCAR	AI Act
Дата прийняття	2022 р. Набрав чинності з 17.01.2025	2023 р. Набрав чинності з: 30.06.2024 (частково); 01.12.2024 (повністю)	2024 р. Набирає чинності з: 01.08.2024 (частково), 2026 р. (повністю)
Мета	Гарантування готовності учасників фінансової системи ЄС приймати виклики та загрози, зумовлені цифровізацією (кібератаки, збої, витоки даних тощо)	Встановлення єдиних правил для обігу криптоактивів у межах ЄС	Забезпечення безпечного, етичного та прозорого використання ШІ в ЄС без негативного впливу на інновації
Основні вимоги та положення	Управління ІТ-ризиками; вимоги до тестування цифрової стійкості; повідомлення про ІТ-інциденти; контроль за ІТ-провайдерами (наприклад, хмарні сервіси); гармонізація правил для всіх типів фінансових установ (банки, страхові, фондові платформи тощо)	Регулювання емітентів стейблкоїнів (наприклад, прив'язаних до євро чи долара США); ліцензування постачальників криптопослуг (біржі, гаманці, брокери); захист прав інвесторів; вимоги до прозорості, звітності та AML (протидія відмиванню коштів)	Класифікація систем ШІ за рівнем ризику; обов'язкові вимоги для високоризикових ШІ-систем; оцінка відповідності та внесення до європейського реєстру; обов'язкове маркування ШІ-контенту; заборона на використання певних практик ШІ; звітність та нагляд з боку новоствореного Європейського офісу з питань ШІ (AI Office)

Складено за: [7–9].

спричиняють фінансові кризи. Водночас погляди науковців на оцінку згаданого впливу істотно відрізняються. В одних дослідженнях описується зростання ризиків банків унаслідок цифровізації, в інших, навпаки, їхнє зменшення. До основних аргументів, що визначають позитивний вплив цифровізації банківських ризиків, належать такі:

- фінтех сприяє ефективнішій ідентифікації кредитоспроможності клієнтів;
- через автоматизовані технології управління кредитним ризиком зменшується відсоток непрацюючих кредитів;
- зростає конкурентоспроможність банків;
- банківські фінтех-інновації зменшують прийняття банком ризику [11].

Утім, використання фінансових технологій провокує ризикову поведінку банків. Важливу роль у стимулюванні цифровізації банківської діяльності відіграють клієнтські запити. Онлайн-сервіси набули популярності під час пандемії COVID-19, коли зберігався попит на банківські послуги, а можливості відвідувати банківські установи були обмеженими. Саме цей період характеризувався активним упровадженням цифрових інновацій у банківську діяльність. За деякими оцінками, з моменту розгортання пандемії застосування фінтех-додатків у Європі зросло на 72 %. Банки перевели майже всю взаємодію з клієнтами в онлайн-простір. Оцінки статистики ви-

користання банківських послуг у Європі демонструють: клієнти старше 55 років лише на 17 % переорієнтували попит на послуги банків онлайн, тоді як клієнти молодше 35 років – на 28 % [3].

Як бачимо, цифрова трансформація банківської діяльності в макроекономічному контексті сприяла підтримці економічної активності й мінімізації системних ризиків у економіці під час пандемії. Це не означає, що процес цифровізації позбавлений власних ризиків, проте інтерес становить саме макроекономічний контекст. Факторами порушення системних ризиків, окрім цифровізації, є [12]:

– частка тіньової банківської системи;
– фінансова стійкість банків та інших фінансових установ;
– монетарна політика;
– невизначеність економічної політики;
– проциклічність економіки.

Отже, підвищуючи конкурентоспроможність за допомогою цифровізації, банківська сфера загалом знижує системний ризик.

На рисунку представлено порівняльний аналіз рівня проникнення мобільного та онлайн-банкінгу (відсоток користувачів) у шести країнах світу станом на 2023 р. Дослідження охоплює як фінансово розвинуті економіки (Німеччина, Японія, Південна Корея), так і країни з ринками, що розвиваються (Україна, Туреччина, Нігерія). Аналіз наведених даних підтверджує тезу про те, що високий рівень цифрової трансформації банківської сфери не є винятковою ознакою фінансово стійких економік. Наприклад, Україна демонструє максимальний рівень проникнення онлайн-банкінгу (94 %) та один із найвищих показників мобільного банкінгу (75 %), суттєво випереджаючи Німеччину (56 і 47 % відповідно) та Японію (62 і 46 %), які традиційно вважаються технологічно розвинутими.

Ще показовішим є приклад Нігерії, де рівень проникнення мобільного банкінгу (83 %) перевищує аналогічні показники більшості розвинутих кра-

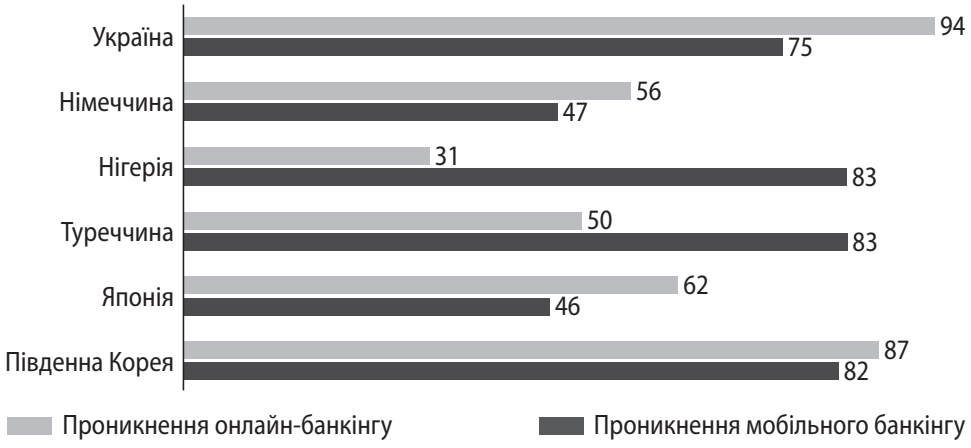

Рисунок. **Показники проникнення мобільного та онлайн-банкінгу країн світу станом на кінець 2023 р.,** %

Побудовано за: [13; 14].

їн, хоч онлайн-банкінгом користуються лише 31 % населення. Така диспропорція свідчить про орієнтацію цифрових фінансових сервісів переважно на мобільні платформи, які краще відповідають рівню інфраструктури та цифрової поведінки користувачів. Південна Корея, що поєднує стабільну економіку й прогресивне цифрове середовище, очікувано демонструє високі показники за обома критеріями (онлайн-банкінг – 87 %, мобільний – 82 %). Однак у сфері мобільного банкінгу її випереджає Нігерія, що ще раз підкреслює той факт, що динаміка цифрової трансформації не завжди корелює з макроекономічною стабільністю, а часто зумовлюється специфікою локального попиту, інноваційністю регіональних фінтех-рішень та доступністю мобільних технологій.

Наведені дані підтверджують, що цифрова трансформація банківської діяльності є глобальним явищем, яке розгортається неоднорідно, часто з випередженням у країнах із ринками, що розвиваються, завдяки гнучкості інфраструктури, активності споживачів та підтримці цифрових інновацій.

Інтенсивність процесів цифровізації банківської діяльності та банківських послуг в Україні на тлі загальносвітових тенденцій ілюструють передові результати. Приводом до необхідності швидкого дистанціювання банківських сервісів стала не лише пандемія COVID-19, а й повномасштабна російська агресія. Це прискорило розвиток цифрових технологій у фінансовій сфері загалом та банківській системі зокрема. У розрізі показників, що характеризують доступ суб'єктів економіки України до банківських послуг, варто виокремити [5]: доросле населення, що активно користується інтернет-банкінгом – 44 % (2022 р.); доросле населення, яке користується мобільними фінансовими послугами, – 31 % (2021 р.); кількість безготівкових трансакцій на одного користувача – 280 (2022 р.). Досягненню зазначених показників сприяв активний розвиток онлайн-банкінгу в системоутворюючих банках України, зокрема ПриватБанку та Ощадбанку. Показовим є й досвід організації та роботи українського необанку Монобанк, котрий продовжує розширювати спектр власних послуг. Окрім того, здобутками ефективної цифровізації банківської діяльності можна вважати розвиток безготівкових платежів, адже Україна одна з перших у світі впровадила QR-коди для безготівкових розрахунків. Це інноваційне рішення багаторазово пришвидшило оперативність і знизило вартість безготівкових платежів.

У розбудові фінтех-індустрії, у т. ч. у контексті цифровізації банківської діяльності, відіграє розширення інфраструктури для обігу криптовалют та цифрових активів. З 2022 р. в Україні триває робота над нормативно-правовим актом, який регламентує обіг операцій та оподаткування віртуальних активів, – Законом України "Про віртуальні активи". Проте до сьогодні він не набрав чинності, оскільки потребує вдосконалення та уніфікації. Науковці та практики зауважують, що в Україні на опрацюванні перебувають два законопроєкти, спрямованих на доповнення та переформатування згаданого Закону. Обидва мають на меті уніфікацію законодавства України зі стандартами ЄС (за основу взято регламент MiCAR) [1].

Для розвитку та використання електронних і цифрових грошей в Україні важливим є Закон "Про платіжні послуги" [15]. Він спрямований на унормування та оновлення питань діяльності учасників сучасного платіжного ринку, а саме безготівкових розрахунків і оверсайту платіжної інфраструктури. Закон визначив порядок здійснення платіжних операцій, їхніх видів та суб'єктів.

Глобальні вектори цифрової трансформації банківського сектору свідчать про зростаючу зацікавленість у впровадженні цифрових валют центральних банків (Central Bank Digital Currency, CBDC). У Європейського Союзі працюють над ініціативою запровадження цифрового євро, де основною метою декларують позбавлення залежності від платіжних систем американських гігантів Visa та Mastercard. Проте інфраструктурна готовність до запуску цифрового євро орієнтована на довгострокову перспективу. Україна не залишається осторонь таких ініціатив. Роботи щодо впровадження цифрової гривні (е-гривня) ведуться з 2021 р. Ключова мета її запровадження, згідно з баченням Національного банку України, полягає в забезпеченні повноцінного виконання функцій грошей як доповнення до наявних готівкової та безготівкової форм гривні. Очікується, що впровадження цифрової гривні сприятиме розвитку платіжної інфраструктури, поширенню безготівкових розрахунків, зниженню їхньої вартості та підвищенню прозорості фінансових операцій [16].

Разом із тим українська ініціатива досі перебуває переважно в концептуальній площині, тоді як проєкт упровадження цифрового євро – вже на підготовчому етапі. У стратегічному плані цифрова гривня могла би стати інструментом взаємозв'язку між цифровим простором ЄС і України, мала б великий потенціал у напрямі технічної, нормативної, функціональної взаємодії. Передусім банки як основні посередники між ЦБ та кінцевими користувачами трансформують свої бізнес-моделі, переходячи до цифрових каналів обслуговування, розширюючи open banking, впроваджуючи API-інтерфейси й автоматизовані платіжні рішення. Це дає змогу органічно інтегрувати CBDC у наявні платіжні екосистеми без створення паралельних структур. Таким чином, цифровізація банківської системи є основою для впровадження CBDC, формуючи технічну, регуляторну й інституційну готовність як до внутрішнього обігу цифрових валют, так і до їх можливої транснаціональної інтеграції.

Запровадження цифрових валют стимулює розвиток мобільного банкінгу, який із простого каналу доступу до рахунку перетворюється на платформу управління цифровими активами, що відкриває банкам нові горизонти в конкурентній боротьбі як між собою, так і з небанківськими фінансовими установами.

Висновки. Процеси цифровізації банківського сектору набувають дедалі більших масштабів. Адаптація банківської діяльності до вимог цифровізації суспільного життя викликала глибинні зміни в концепції банківських сервісів, фактично зумовивши трансформацію банківських систем. Банківський сектор один із перших перейняв активне впровадження цифрових

технологій. У цьому аспекті виокремлено етапи цифровізації банківської діяльності, які досі тривають. Кризові явища, які відбувалися в окремих країнах чи у планетарному масштабі, спонукали банківські установи до впровадження пристосувальних механізмів для забезпечення безперервності надання банківських послуг. Кризові явища сприяли швидкій цифровізації банківських сервісів. Сьогодні цифровізація банківської діяльності перейшла на новий етап – цифрову трансформацію, що докорінно змінює принципи обслуговування клієнтів.

Цифрова трансформація спричиняє нові виклики та проблеми. Частина з них перебуває у площині підвищених ризиків і необхідності чіткої правової регламентації. Тому в Європейському Союзі активно розбудовується нормативно-правова інфраструктура регулювання цифровізованої банківської сфери (DORA, MiCAR, AI Act). Зміна ландшафту банківської сфери сприяє покращанню обслуговування попиту клієнтів. Визначено ключові технології, що інтегруючись у банківську діяльність, допомогли її концептуальній трансформації.

Особливої уваги потребують питання взаємозв'язку та залежності між цифровізацією банківської діяльності й ризиковістю. Нами зроблено висновок, що цифровізація банківської сфери загалом знижує системний ризик.

Аналіз проникнення мобільного та онлайн-банкінгу у вибірці країн світу за підсумками 2023 р. ілюструє їх нерівномірність. Не завжди високорозвинуті країни були активнішими в частині використання онлайн- та мобільного банкінгу. Це підтверджує тезу про відсутність чіткої кореляції між рівнем економічного розвитку й можливостями впровадження цифрових технологій у банківську діяльність. Швидше, визначальними є мінливі потреби клієнтів і активність банків у їхньому задоволенні. Яскравий приклад цього надає Україна, де цифрова трансформація банківської діяльності набула великих масштабів попри серйозні макроекономічні проблеми та інші виклики, спричинені війною. Цифровізації банківських сервісів сприяли присутність необанків і швидкий перехід системно важливих банків в онлайн-площину.

Розбудова фінтех-індустрії в Україні відбувається гармонізовано із загальносвітовими тенденціями, зокрема активно готуються зміни до законодавства, що регламентують операції та обіг цифрових активів. Також прийнято низку нормативних актів, що сприяють активному використанню кроскордонних платежів. Важливим із позиції стимулювання банківської системи є запровадження цифрових валют. Введення е-гривні відкриє широкі можливості для цифровізації банківської діяльності та фінансової системи в цілому.

Список використаних джерел

1. *Котух Є. В., Рябокінь М. В., Ніколаєвський Д. С., Єфіменко Ю. О.* Сучасні вимоги щодо нормативно-правового регулювання ринку віртуальних активів. *Актуальні проблеми світової економіки, міжнародних економічних відносин та міжнародних комунікацій в контексті становлення нового світопорядку та поляризації світу* :

матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 24–25 берез. 2025 р. ДВНЗ "Ужгородський національний університет". Ужгород, 2025. С. 276–279. URL: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-534-1-50.

2. *Demiray S.* Digitalization of Banking Systems. *EMBank.* 2024. URL: https://em.bank/blog/fintech/digitalization-of-banking-systems/.

3. *Moden N., Neufeld P.* How COVID-19 has sped up digitization for the banking sector. *EY.* 2020. URL: https://www.ey.com/en_gl/insights/financial-services/emeia/how-covid-19-has-sped-up-digitization-for-the-banking-sector.

4. *Lee S. H., Lee D. W.* Fintech - conversions of finance industry based on ICT. *Journal of the Korea Convergence Society.* 2015. Vol. 6 (3). P. 97–102. URL: https://doi.org/10.15207/JKCS.2015.6.3.097.

5. *Бугель Ю., Очеретко Б.* Цифрова трансформація банківської системи: інновації та вплив на фінансові послуги. *Економічний аналіз.* 2024. № 3 (34). URL: https://doi.org/10.35774/econa2024.03.257.

6. *Вергелюк Ю. Ю., Ганцяк М. О., Фомов Д. О.* Fintech як драйвер економічного відновлення України. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Сер.: Економічні науки.* 2024. № 10. URL: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-10-10402.

7. Regulation (EU) 2022/2554 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on digital operational resilience for the financial sector and amending Regulations (EC) No 1060/2009, (EU) No 648/2012, (EU) No 600/2014, (EU) No 909/2014 and (EU) 2016/1011. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2554/oj/eng?utm_source=chatgpt.com.

8. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj/eng?utm_source=chatgpt.com.

9. Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonised rules on artificial intelligence (artificial intelligence act) and amending certain union legislative acts. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:-52021PC0206.

10. Banking Transformation: The digital advantage. *HCLTech.* 2023. URL: https://www.hcltech.com/knowledge-library/what-are-advantages-of-digitalization-in-banking.

11. *Li C., He S., Tian Y., Sun S., Ning L.* Does the bank's fintech innovation reduce its risk-taking? Evidence from China's banking industry. *Journal of Innovation & Knowledge*. 2022. Vol. 7 (3). URL: https://doi.org/10.1016/j.jik.2022.100219.

12. *Jia K., Liu X.* Bank digital transformation, bank competitiveness and systemic risk. *Frontiers in Physics.* 2024. Vol. 11. URL: https://doi.org/10.3389/fphy.2023.1297912.

13. Share of bank account holders processing banking matters via online banking (PC or laptop) or mobile banking (smartphone or tablet) worldwide in 2024, by country. *Statista.* 2025. URL: https://www.statista.com/statistics/1440760/mobile-and-online-banking-penetration-worldwide-by-country/.

14. Mastercard study: 51% of Ukrainians are ready to entirely switch to digital banking. *Mastercard.* 2023. URL: https://www.mastercard.com/news/eemea/en/newsroom/press-releases/en/2023/april/mastercard-study-51-of-ukrainians-are-ready-to-entirely-switch-to-digital-banking/.

15. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text.

16. Про е-гривню – цифрові гроші Національного банку / Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/payments/e-hryvnia.

References

1. Kotukh, Ye. V., Riabokin, M. V., Nikolaievskyi, D. S., & Yefimenko, Yu. O. (2025). Modern requirements for the regulatory and legal framework of the virtual assets market.

In *Current problems of the world economy, international economic relations and international communications in the context of the formation of a new world order and the polarization of the world* (International scientific-practical conference), pp. 276–279. Uzhorod. DOI: 10.30525/978-9934-26-534-1-50 [in Ukrainian].

2. Demiray, S. (2024). Digitalization of Banking Systems. *EMBank*. 2024. Retrieved from https://em.bank/blog/fintech/digitalization-of-banking-systems/.

3. Moden, N., & Neufeld, P. (2020). How COVID-19 has sped up digitization for the banking sector. *EY*. Retrieved from https://www.ey.com/en_gl/insights/financial-services/emeia/how-covid-19-has-sped-up-digitization-for-the-banking-sector.

4. Lee, S. H., & Lee, D. W. (2015). Fintech - conversions of finance industry based on ICT. *Journal of the Korea Convergence Society*, 6 (3), 97–102. DOI: 10.15207/JKCS.2015.6.3.097.

5. Buhel, Yu., & Ocheretko, B. (2024). Digital transformation of the banking system: innovations and impact on financial services. *Ekonomichnyy analiz*, 3 (34). DOI: 10.35774/econa2024.03.257 [in Ukrainian].

6. Verheliuk, Yu., Hantsiak, M., & Fomov, D. (2024). Fintech as a driver of economic recovery of Ukraine. *International Scientific Journal "Internauka". Series: "Economic Sciences"*, 10. DOI: 10.25313/2520-2294-2024-10-10402 [in Ukrainian].

7. European Parliament, & EU Council. (2022, December 14). *Regulation (EU) 2022/2554 on digital operational resilience for the financial sector and amending Regulations (EC) No 1060/2009, (EU) No 648/2012, (EU) No 600/2014, (EU) No 909/2014 and (EU) 2016/1011*. Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2554/oj/eng?utm_source=chatgpt.com.

8. European Parliament, & EU Council. (2023, May 31). *Regulation (EU) on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937.* Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj/eng?utm_source=chatgpt.com.

9. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonised rules on artificial intelligence (artificial intelligence act) and amending certain union legislative acts. (2021). Retrieved from URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52021PC0206.

10. HCLTech. (2023). *Banking Transformation: The digital advantage.* Retrieved from https://www.hcltech.com/knowledge-library/what-are-advantages-of-digitalization-in-banking.

11. Li, C., He, S., Tian, Y., Sun, S., & Ning, L. (2022) Does the bank's fintech innovation reduce its risk-taking? Evidence from China's banking industry. *Journal of Innovation & Knowledge*, 7 (3). DOI: 10.1016/j.jik.2022.100219.

12. Jia, K., & Liu, X. (2024). Bank digital transformation, bank competitiveness and systemic risk. *Frontiers in Physics*, 11. DOI: 10.3389/fphy.2023.1297912.

13. Statista. (2025). *Share of bank account holders processing banking matters via online banking (PC or laptop) or mobile banking (smartphone or tablet) worldwide in 2024, by country.* Retrieved from https://www.statista.com/statistics/1440760/mobile-and-online-banking-penetration-worldwide-by-country/.

14. Mastercard. (2023). *Mastercard study: 51% of Ukrainians are ready to entirely switch to digital banking.* Retrieved from https://www.mastercard.com/news/eemea/en/newsroom/press-releases/en/2023/april/mastercard-study-51-of-ukrainians-are-ready-to-entirely-switch-to-digital-banking/.

15. Verkhovna Rada of Ukraine. (2021). *About payment services* (Act No. 1591-IX, June 30). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text [in Ukrainian].

16. National Bank of Ukraine. (n. d.). *About e-hryvnia – digital money of the National Bank.* Retrieved from https://bank.gov.ua/ua/payments/e-hryvnia [in Ukrainian].